

Raport z konsultacji publicznych i opiniowania
projektu ustawy o zmianie ustawy – Kodeks karny

Informacje ogólne:

Przedmiotem projektu ustawy jest zmiana brzmienia art. 25 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny (Dz. U. z 2016 r. poz. 1137 i 2138 oraz z 2017 r. poz. 244, 768, 952 i 996). Zasadniczym celem przedmiotowego projektu jest zapewnienie pełnej realizacji prawa do obrony koniecznej, szczególnie w przypadku wystąpienia zamachu w warunkach naruszenia tzw. „miru domowego”. Projektowana nowelizacja wynika z negatywnej oceny dotychczasowej praktyki w sytuacjach przekroczenia granic obrony koniecznej. Nowa regulacja ma na celu w sposób jasny i niebudzący wątpliwości dać obywatelom możliwość ochrony dóbr prawnych fundamentalnych z punktu widzenia akceptowanego w społeczeństwie porządku aksjologicznego.

Przebieg konsultacji.

Projekt ustawy został przekazany do konsultacji publicznych pismem z dnia 9 czerwca 2017 r. następującym podmiotom:

1. Prezesom wszystkich sądów apelacyjnych, z prośbą o zapoznanie z treścią projektu sędziów sądów okręgowych i rejonowych okręgu sądu apelacyjnego;
2. Naczelnej Radzie Adwokackiej,
3. Krajowej Radzie Radców Prawnych,
4. Stowarzyszeniu Sędziów Polskich „Iustitia”,
5. Stowarzyszeniu Sędziów „Themis”,
6. Niezależnemu Stowarzyszeniu Prokuratorów „Ad vocem”,
7. Stowarzyszeniu Prokuratorów Rzeczypospolitej Polskiej,
8. Porozumieniu samorządów zawodowych i stowarzyszeń prawniczych.

Projekt został również przekazany do opiniowania pismem z dnia 9 czerwca 2017 r. następującym podmiotom:

1. Pierwszemu Prezesowi Sądu Najwyższego,
2. Prokuratorowi Krajowemu,
3. Rzecznikowi Praw Obywatelskich,

4. Krajowej Radzie Sądownictwa,
5. Krajowej Radzie Prokuratorów przy Prokuratorze Generalnym.

Zgłoszone uwagi przedstawia tabela.

LP	Uwagi zgłoszone w ramach konsultacji	Realizacja (tak/nie)	Odniesienie się do uwag
	Sędzia Sądu Apelacyjnego w Szczecinie za pośrednictwem Prezesa Sądu Apelacyjnego w Szczecinie		
1)	<p>Podniesiono, iż wprowadzenie projektowanej zmiany art. 25 Kodeksu karnego nie jest konieczne. Stwierdzono, iż obecne regulacje pozawalają na właściwą ocenę zachowania przestępnego sprawcy i obronnego ofiary. Tworzenie kazuistycznych przepisów i to jeszcze z nakazem uwolnienia od odpowiedzialności karnej w sytuacji niezwykle bogactwa i skomplikowania zdarzeń nie wydaje się właściwe. Obecnie obowiązująca regulacja dotycząca obrony koniecznej pozwala na wydanie rozstrzygnięcia uwzględniającego wszystkie okoliczności, w tym i te ujęte w projektowanym §2a art. 25 Kodeksu karnego. Doświadczenie orzecznicze w zdecydowanej większości spraw wskazuje na to, iż na obronę konieczną powołują się przede wszystkim osoby, które podczas awantur są wobec siebie agresywne i w wyniku stosowania przemocy dochodzi do powstania obrażeń, a nawet śmierci, a więc nie w zamachach polegających na wdarciu do mieszkania, lokalu, domu albo przylegającego ogrodzonego terenu. Z tych też względów brak potrzeby wprowadzania nowej normy do Kodeksu karnego.</p>	Nie	<p>Uwaga niezasadna. W uzasadnieniu projektu ustawy wskazano na szereg nieprawidłowości w zastosowaniu obecnie obowiązujących przepisów, które uzasadniają konieczność zmiany w kierunku zaproponowanym w projekcie.</p>
	Prezes Sądu Rejonowego w Krośnie Odrzańskim za pośrednictwem Prezesa Sądu Apelacyjnego w Poznaniu		
2)	<p>Podniesiono, iż proponowane rozwiązanie jest zbyt sztywne, gdyż obecne przepisy w wystarczający sposób chronią osoby będące przedmiotem ataku. Ponadto podniesiono, iż przyjęcie proponowanych rozwiązań w praktyce może spowodować, iż działania ochronne ulegną zbyt dużemu poszerzeniu, graniczącemu z brakiem rozważności, a nawet nadmierną, nieuzasadnioną i niebezpieczną agresją. Powyższe wynika z okoliczności, iż projekt zakłada, że przekroczenie granic obrony koniecznej nie będzie podlegało karze, z wyłączeniem sytuacji gdy przekroczenie granic obrony koniecznej będzie rażące</p>	Nie	<p>Uwaga niezasadna. W uzasadnieniu projektu ustawy wskazano na szereg nieprawidłowości w zastosowaniu obecnie obowiązujących przepisów, które uzasadniają konieczność zmiany w kierunku</p>

			<p>zapropomowanym w projekcie. Uchylenie karalności czynu w sytuacji przekroczenia granic obrony koniecznej następuje w oparciu o przesłanki natury kryminalnopolitycznej, sprowadzające się do ustalenia braku interesu społecznego w ściganiu i karaniu sprawców czynów zabronionych popełnionych w szczególnych okolicznościach przedmiotowych decydujących o istotnym obniżeniu stopnia ich społecznej szkodliwości.</p>
--	--	--	--

LP	Uwagi zgłoszone w ramach opiniowania	Realizacja (tak/nie)	Odniesienie się do uwag
	Sąd Najwyższy		
1)	Wskazano na wadliwość rozwiązania normatywnego polegającego na wprowadzeniu klauzuli „niepodlegania karze” w przypadku przekroczenia granic obrony koniecznej	Nie	Uwaga niezasadna. Instytucja niepodlegania karze – z przyczyn wskazanych w uzasadnieniu projektu – powinna zostać rozszerzona na przypadki przekroczenia granic obrony koniecznej w związku z odpięciem zamachu polegającego na wdarciu się do mieszkania, lokalu, domu albo przylegającego do nich ogrodzonego terenu lub

			<p>zamachu poprzedzonego wdarciem się do tych miejsc. Uchylenie karalności czynu w tego rodzaju sytuacjach następuje w oparciu o przesłanki natury kryminalnopolitycznej, sprowadzające się do ustalenia braku interesu społecznego w ściganiu i karaniu sprawców czynów zabronionych popełnionych w szczególnych okolicznościach przedmiotowych decydujących o istotnym obniżeniu stopnia ich społecznej szkodliwości.</p>
2)	<p>Podniesiono, iż kontekst, w jakim proponowany art. 25 § 2a został umieszczony, w szczególności zaś fakt, że poprzedza on przepis art. 25 § 3 Kodeksu karnego dotyczący przekroczenia granic obrony koniecznej pod wpływem strachu lub wzburzenia usprawiedliwionych okolicznościami zamachu może powodować trudności w zakresie rozstrzygnięcia możliwego zbiegu sytuacji przewidzianych w obu tych przepisach. Odróżnić należy wdarcie się napastnika, które wiąże się z reakcją emocjonalną w postaci strachu lub wzburzenia osoby działającej w obronie od takiego wdarcia, które po stronie broniącego się żadnych tego rodzaju emocji nie wywołuje. W pierwszym przypadku art. 25 § 2a występować będzie w zbiegu z art. 25 § 3 Kodeksu karnego, w drugim zaś występować będzie jedynie sam art. 25 § 2a. Ta druga z wymienionych sytuacji rodzi zastrzeżenia. Okazuje się bowiem, że właściciel posesji, dostrzegając wchodzącego na jej teren złodzieja oraz mając zagwarantowaną bezkarność, może w sposób całkowicie beznamiętny oraz bez jakichkolwiek emocji zastosować taki sposób obrony, który okaże się niewspółmierny do niebezpieczeństwa zamachu.</p>	Nie	<p>Uwaga niezasadna. Szczególne okoliczności ataku, to jest wdarcie się do pomieszczeń mieszkalnych, a więc istotne naruszenie sfery prywatnej jednostki i związane z tym w praktyce niebezpieczeństwo powodują, że jest on na tyle społecznie szkodliwy, że usprawiedliwione jest podjęcie wszelkich środków mających na celu skuteczne powstrzymanie napastnika przed kontynuowaniem zamachu. Stąd też osoba podejmująca obronę nie powinna podlegać karze, nawet w sytuacji przekroczenia</p>

			<p>granic obrony. Projektowana regulacja przesuwa zatem akcent ze sfery emocjonalnej osoby odpierającej zamach na mający charakter zobiiektywizowany przedmiot ochrony. Jeżeli przekroczenie granic obrony koniecznej miało mimo wszystko charakter rażący, ekscentent może skorzystać z instytucji niepodlegania karze przewidzianej w art. 25 § 3 Kodeksu karnego, to jest wtedy, gdy rażące przekroczenie granic nastąpiło pod wpływem strachu lub wzburzenia usprawiedliwionego okolicznościami.</p>
3)	<p>Podniesiono, iż zastrzeżenie budzi określenie w art. 25 § 2a miejsca, w którym miałyby dochodzić do ekscesu broniącego się. Brak uzasadnienia dlaczego osoba przekraczająca granice obrony koniecznej np. tuż przed ogrodzeniem własnej posesji miałyby ponieść odpowiedzialność karną, natomiast przenosząc konflikt na teren tejże posesji nie podlegałyby już karze.</p>	Nie	<p>Uwaga niezasadna. W uzasadnieniu projektu wyraźnie wskazuje się, że szczególnych charakter miejsc, w których dochodzi do ataku ze strony napastnika decyduje o wysokim stopniu społecznej szkodliwości ataku i uprawnia do podjęcia bardziej skutecznych oraz zdecydowanych działań obronnych. Projekt ma zatem na celu zwiększenie poczucia bezpieczeństwa obywateli,</p>

			którzy powinni mieć zagwarantowane prawo ochrony pewnych obszarów swojej prywatności w sposób bardziej intensywny.
4)	Podniesiono, iż proponowana regulacja obrony koniecznej może sprzyjać powstawaniu pewnych negatywnych skutków ubocznych, wśród których można wymienić promowanie postaw agresywnych przy rozwiązywaniu konfliktów z sąsiadami czy osobami, które w naszą sferę prywatności wkraczają co prawda bez wyraźnego do tego upoważnienia, choć jednocześnie bez jednoznacznie złego zamiaru.	Nie	Uwaga niezasadna. Wbrew podniesionej uwadze projektowana regulacja nie dotyczy jedynie zamachów, które godzić będą wyłącznie w tzw. mir domowy. Przepis ten dotyczyć ma głównie sytuacji, gdy definitywnym przedmiotem przestępczego ataku jest dobro inne niż mir domowy, a naruszenie miru domowego będzie dla sprawcy jedynie etapem pośrednim na drodze do celu. Sytuacje dotyczące zamachu godzącego jedynie w mir domowy będą również wchodzić w zakres zastosowania projektowanego przepisu, jednak i w tym przypadku nie może być mowy o promowaniu postaw agresywnych przy rozwiązywaniu konfliktów międzysąsiedzkich. Warunkiem niepodlegania karze będzie przekroczenie granic obrony koniecznej w stopniu nierażącym. Na ocenę stopnia

		<p>przekroczenia granic obrony koniecznej, w szczególności w płaszczyźnie współmierności obrony do niebezpieczeństwa zamachu, rzutować będzie relacja pomiędzy dobrem zagrożonym a naruszonym wskutek jego odpierania oraz strona podmiotowa z jaką działał ekscent. Ograniczenie zamachu jedynie do godzenia w mir domowy, w sytuacji rozpoznawalności takiego stanu rzeczy przez odpierającego zamach, obronę polegającą na umyślnym godzeniu w życie lub zdrowie napastnika, sytuować się będzie poza zakresem projektowanego przepisu, jako stanowiącą wypadek rażącego przekroczenia granic dopuszczalnej obrony. Nie należy też zapominać, że dla bytu obrony koniecznej, a zatem także przekroczenia jej granic, niezbędne jest aby działania odpierającego zamach motywowane były wolą obrony. Osoba, która wkroczenie innej osoby (np. nielubianego sąsiada) na jej teren wykorzysta jako pretekst do agresji lub retorsji</p>
--	--	---

			za dawniej doznane krzywdy, nie będzie działać w warunkach obrony koniecznej, a za rezultat swojego zachowania odpowie na ogólnych zasadach odpowiedzialności karnej.
5)	Podniesiono, iż zastrzeżenie budzi posłużenie się na płaszczyźnie ustawowej egzemplifikacją sytuacji, w jakich przekraczanie granic obrony koniecznej zasługiwać miałyby na łagodne i tolerancyjne potraktowanie. W perspektywie czasu z pewnością pojawią się pytania odnośnie do braku odpowiednich regulacji w przypadku sprawcy, który przekroczył granice obrony koniecznej, broniąc np. osoby najbliższej (bezbronno, małego dziecka) lub odpierając zamach na najcenniejsze dla człowieka dobra osobiste.		Uwaga niezasadna. Każde rozszerzenie przypadków niepodlegania karze wymaga szczególnego uzasadnienia. W odniesieniu do sytuacji objętych projektowaną regulacją jest nim wyższy stopień społecznej szkodliwości zamachu związanego z wdarcie się do miejsc, na które rozciąga się mir domowy.
6)	Podniesiono, iż liczne problemy praktyczne będą wynikać z bliskości znamion typu czynu zabronionego określonego w art. 193 Kodeksu karnego (naruszenie miru domowego) i regulacji art. 25 § 2a w szczególności w zakresie rozumienia słowa „wdarcie”, co w dłuższej perspektywie doprowadzi do tego, że wskazany znak słowny będzie różnie rozumiany na gruncie ww. przepisów.		Uwaga niezasadna. Zakaz wykładni homonimicznej.
7)	Podniesiono, iż należałoby zrezygnować z proponowanych rozwiązań, a celem wyeliminowania problemów związanych z niewłaściwym pojmowaniem w orzecznictwie współmierności użytych przez sprawcę środków do niebezpieczeństwa jakie niósł ze sobą zamach należałoby zmienić zmianę treści art. 25 § 2 Kodeksu karnego poprzez wprowadzenie wyrażenia „rażąco niewspółmierny” w miejsce „niewspółmierny”.		Uwaga niezasadna. Tylko szczególne przypadki zamachu determinowane okolicznościami, o których mowa w projekcie, zasługują na uprzywilejowane potraktowanie.